

*Voor Luna en Solana,
eeuwige bronnen van vreugde en verlichting.*

Inhoud

VOORWOORD	9
I LEVEN	
Het sjamanisme volgens Joska Soos	13
II LESSEN	
Inzichten en praktische lessen van de sjamaan	85
1. De vier pilaren	87
2. De acupressuur en de levensboom	99
3. De zingende klankschalen	108
4. De sjamanistische instrumenten	113
5. De vier elementen	123
6. De vier temperamenten	146
7. De vijf sferen	156
8. De negen chakra's	162
9. De negen personages	176
10. De negen harten	186
11. De negen bewustzijnsferen	198
12. De vijf aspecten van tijd	215
13. Krachtbronnen en totemdieren	222
14. Waar de geest waait	231
15. De psychopomp	244
NAWOORD	255
AANBEVOLEN LITERATUUR	256

*Als een mens zeker wil zijn van zijn weg,
laat hij dan zijn ogen sluiten en in de duisternis lopen.*

Juan de Yepes

Er zij licht, en er was licht.

Genesis 1:3

Rhythm is the universal language.

Dave Brubeck

Voorwoord

In de herfst van 2001 maakte ik als journalist een reeks over alternatieve therapieën. Het waren de nadagen van het uiteenvallen van mijn huwelijk, een periode waarin alles rondom mij leek te desintegreren. Ik had het gevoel dat ik aan een tocht door de woestijn begon, zonder kompas en zonder water, en dan wil een mens al eens op zoek gaan naar context en inzichten, heling zo je wil.

Wat volgde, was een tijd van chaos en turbulentie op vele vlakken. Maar ook van ontdekkingen en openbaringen die me langs mediums, wicca's, feng-shui-adviseurs, chakrapyschologen, druïdenmystiek, de Aboriginals, de legende van de Heilige Graal, Carl Gustav Jung, de geheimen van de Maya's, soefimeesters, Tibetaanse lama's, Tuvaanse keelzangers, tantristische tuinkabouters en andere mysteriën voerden.

Als een moderne Odysseus begon ik aan een hoogstpersoonlijke queeste met als inzet mijn eigen Steen der Wijzen, het eeuwenoude symbool voor transformatie en zelfkennis.

Die queeste viel best tegen. Het was een fascinerende, maar ook een lange en harde tocht, waarop ik onderweg gelukkig af en toe werd bijgelicht door enkele krachtige tootsen (jullie weten wie jullie zijn, waarvoor mijn diepste dank).

Na vele omzwervingen belandde ik uiteindelijk bij de Hongaarse sjamaan en sjamanistische kunstschilder Joska Soos. Deze wonderlijke man is een van de laatste nog levende authentieke West-Europese sjamanen en nog beter: hij bleek zomaar naast de deur te wonen, in Merksem *of all places*.

Joska maakte mij wegwijs in de magische wereld van het sjamanisme en leerde me werken met klank en trilling en met de archetypische beelden die zich manifesteren in de vorm van universele symbolen. Inderdaad: dezelfde archetypische beelden die rond-

zwemmen in wat Carl Gustav Jung, de bruggenbouwer tussen de inzichten van oost en west, ‘het collectieve onbewuste’ noemt.

Ik kwam eindelijk thuis.

Na mijn eerste ontmoeting met Joska en de daaropvolgende consultatie met Tibetaanse klankschalen en trommelsessie, voelde ik me als een soort leerling-tovenaar die in een andere tijd was aanbeland.

Ik was verwonderd, geïntrigeerd, verbaasd en ontroerd. Ik trommelde als een oude indiaan. Ik zong als een Tuvaanse keelzanger. Ik hilde als een kind, omdat ik het gevoel had dat ik een verloren stuk van mezelf had teruggevonden. Overstromend van euforie heb ik vervolgens een vriendin zo’n halve dag telefonisch onderhouden over mijn wedervaren en daarna de nacht doorwaakt alsof ik veel te sterke koffie had gedronken, omdat ik van puur enthousiasme de slaap niet kon vatten.

De kennismaking met Joska en de sjamanistische trominwijding en opleiding die ik over een periode van dertien maanden bij hem thuis ontving, luidden een nieuwe fase in mijn leven in. De leerling-tovenaar werd ‘ingewijd’ in de mysteries van klank, geluid, muziek en stem, en leerde die kennis stap voor stap te gebruiken om zichzelf en ook anderen te helpen.

Dit markeerde een, ik kan het niet anders zeggen, wedergeboorte, een andere manier van in het leven staan op fysiek, psychologisch en spiritueel vlak. Een worsteling vaak ook, met nieuwe gevoelens, inzichten, twijfels en parameters, en een besef dat niets meer is als voorheen. Maar bovenal was het het begin van een boeiend proces van bewustwording en levensverdieping, dat nog steeds doorgaat en nooit meer zal stoppen.

Ik wil Joska daarvoor bedanken met dit boek, waarin ik leven, lessen en unieke inzichten van deze bijzondere man en vriend aan de wereld kenbaar wil maken.

De inhoud van dit boek is gebaseerd op de opleiding die ik bij Joska volgde en op de interviews en gesprekken die ik tijdens de

jaren daarna met hem voerde, bij hem thuis in Merksem, in zijn buitenverblijf in De Panne en tijdens de zomerse wandelingen die we samen ondernamen in het Nachtegalenpark in Antwerpen.

Het is in eerste instantie kennis die hij als kind in Hongarije meekreeg van de lokale dorpssjamaan Tamas Bácsi, en die hij later aanvulde met inzichten die hij opdeed tijdens zijn verblijf bij een groep Tibetaanse lama's in Londen en zijn jaren bij de Rozenkruisers en vrijmetselaars in Brussel.

Joska is Hongaar. Hij spreekt goed Nederlands, maar zijn tweede taal is Frans, de taal waarop hij automatisch overschakelt als hij moe is of zijn woorden niet meteen vindt. De neerslag van onze gesprekken was dus een mix van Nederlands, Frans en soms ook Duits. Ik heb dit allemaal samengebracht tot een zo helder mogelijk geheel, en bewerkt en aangevuld waar nodig, maar met respect voor zijn eigen manier van praten.

Sjamanen hebben geen volgelingen of bekeringsijver en malen niet om begrippen als 'god' of 'profeet'.

Ze streven naar het contact met het goddelijke in élk van ons, en ervaren alles als bezielde, en dus goddelijk, en vol van liefde. Het sjamanisme reikt middelen tot groei, zelfhulp en verdieping aan, maar het is een levensinstelling, geen strikte leer of religie, en het is cruciaal dat je de ervaringen *zél*f opdoet. Of zoals Joska altijd zegt: 'Ik bied je een landkaart en een kompas, maar de weg moet je zelf zoeken. Wat ik je leer, kan je opslaan en gebruiken, voor jezelf en voor anderen, maar op je eigen manier, volgens je eigen inspiratie.

Ik geef de structuur door, de landkaart, en dan moet jij zelf maar beslissen hoe en met welke snelheid je de bochten ingaat.' Met andere woorden: een praktische en persoonlijke mystiek als het sjamanisme is per definitie eigen-wijs. Ze heeft geen enkele waarde als ze niet *beleefd* wordt.

De voorbije jaren ben ik de bochten ingegaan. Nu eens behoedzaam, dan ter plekke cirkels draaiend, dan weer plankgas vooruit.

Ik hoop van harte dat dit boek ook jou kan inspireren en helpen bij het nemen van de bochten, je zoektocht naar magie en je hoogst

individuele proces van liefde, levensinzicht en zelfrealisatie. Met, zoals de oude Goethe het al treffend verwoordde, als uiteindelijke doel: meer licht!

In klank, kracht, licht en liefde,

Yurek Onzia

Voor meer info over dit boek, belevingen, workshops, sessies en lezingen: yurekonzia1@gmail.com.

I LEVEN

HET SJAMANISME VOLGENS
JOSKA SOOS

DE MOEDER EN VADER VAN ALLE SPIRITUELE STROMINGEN

Het sjamanisme is de oervorm van de mens om zichzelf te helpen op fysiek, psychologisch en spiritueel vlak. Alle grote religies en spirituele stromingen, en zeker de Aziatische, hebben grote en kleine stukken van het sjamanisme overgenomen en die dan verder uitgepuurd. Zo hebben de ademhalings- en bewegingstechnieken van yoga en tai chi bijvoorbeeld sjamanistische wortels. We mogen daarom zeggen dat het sjamanisme de moeder en vader, de androgyn, is van alle spirituele stromingen en religies.

Voor mezelf is sjamanisme op de eerste plaats een praktische en persoonlijke mystiek, die eerst van binnen komt, en zich vervolgens verbindt met de medemens, de natuur, de kosmos en het goddelijke. Dat is essentieel: het sjamanisme situeert zich niet alleen op microkosmisch, maar ook op macrokosmisch niveau, want de sjamaan is begaan met de wereld en de kosmos rondom zich en zijn kennis dient om anderen te helpen.

Nogal wat mensen denken dat spiritualiteit gaat over allerlei vreemde en zweverige toestanden. Dat is helemaal niet zo, want echte spiritualiteit is niet zweven, maar aanwezig zijn en hard werken. In alle spirituele stromingen tref je mensen aan die zich jarenlang toeleggen op technieken, oefeningen en meditatie, maar toch bereiken ze niet allemaal de totaliteit of de verlichting. Je progressie en efficiëntie hangen natuurlijk samen met je genetische achtergrond en, vooral, met je motivatie. Je moet van aanpakken weten, erachter zitten en trainen zoals een sportman. Zo werkt het nu eenmaal: ook in de spiritualiteit geldt dat oefening kunst baart. Maar dat kan ook plezierig zijn. Want let wel: er mag al eens gelachen worden en vreugde is allerminst uitgesloten.

De zogenaamde ‘weg van de sjamaan’ wordt vaak pas bewandeld na persoonlijke crisissen, maar dat betekent niet dat je alles moet opgeven. Je hoeft geen kluizenaar te worden, want iedereen heeft recht op een zo prettig en goed mogelijk leven, ook de spirituele mens. Het goede nieuws is bovendien dat de sjamaan zichzelf, en ook anderen, kan genezen en helen.

Sjamanisme is naast de oudste vorm van religie – in de oorspronkelijke betekenis van de Latijnse werkwoorden *religare* (opnieuw verbinden) en *relegere* (opnieuw lezen, overdenken) – ook de oudste vorm van bewustwording. De sjamanisatie zelf is de meest oorspronkelijke versie van psychoanalyse, want de sjamaan werkt met archetypische beelden, die zich in de vorm van symbolen manifesteren in een zogeheten ‘wakkere droom’.

Symbolen hebben een dubbele betekenis: positief en negatief. Spreekt een symbool je positief aan, dan kan je het gebruiken om jezelf te versterken of bekrachtigen. Spreekt het je negatief aan, dan kan het zijn dat je er in een ver genetisch verleden ooit een slechte ervaring mee hebt gehad. Neem bijvoorbeeld het beeld van de bliksemschicht. Die kan je doodbliksemen, maar in het geval van Maarten Luther was dat anders. Toen hij tijdens een storm school onder een boom, sloeg de bliksem in de boom en kreeg zijn metgezel de volle laag. Luther kreeg wel een shock, maar overleefde het ongeluk. Voor hem betekende dat voorval de verlichting, een goddelijk inzicht dat de katholieke godsdienst aan hervorming toe was, en toen is hij geworden wie hij moest zijn, de echte Luther. Symbolen zijn dus bipolair, ze hebben altijd een dubbele betekenis. Deze symbolen of archetypes zijn de beeldvorm van alle mogelijkheden, vermogens en kwaliteiten die rondzwerven in de kosmische oeroceaan, die door de dieptepsycholoog Carl Gustav Jung ‘het collectieve onbewuste’ wordt genoemd. Ook de bekende uitspraak van de Duitse schrijver en filosoof Johann Wolfgang von Goethe, ‘*Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis*’, sluit hierbij aan: al het vergankelijke is enkel een gelijkenis, een symbool dus. Met andere woorden: alle indrukken, beelden of ervaringen die je oproept of ervaart, daar kan je je mee identificeren of gelijk aan worden.

Tijdens een sjamanisatie vragen we aan onze geest of onderbe-

wustzijn om beelden die een gids kunnen zijn in ons leven, bij problemen, spanningen of aandoeningen. En die beelden of indrukken zijn niets anders dan metaforen voor onszelf. Heel ons denken en spreken is opgebouwd uit beelden, symbolen, verhalen en gelijkenissen, zo drukken we ons nu eenmaal uit. Die beelden uit onze slapende of wakkere dromen zijn dus uitdrukkingen van iets, maar op een niet-logische, abstracte wijze.

Als we met die beelden in contact komen, krijgen we toegang tot het collectieve onbewuste, de oeroceaan van symbolen en verhalen. Dat is ook de zogenaamde zee van de ziel of goddelijke kracht die in de I Ching, het Klassieke Chinese Boek van Veranderingen, 'de tao' of 'de weg' wordt genoemd. Je kan het ook over de geestenwereld, of de wereld van de innerlijke geesten of zelfs demonen, hebben, zoals dat in de oude tijden gebeurde. Moderne psychologen noemen deze geesten 'complexen'. Het zijn krachtcentra in onze verbeelding, die dingen kunnen creëren die wij als realiteit gaan ervaren. Daarom druk ik altijd op het belang van positief denken, want wat je denkt, manifesteert zich na een tijdje meestal ook in de realiteit.

Jung had trouwens ook zo'n archetypische figuur, een innerlijke gids, die hij de naam Filemon gaf. Men dacht dat hij gek was geworden toen hij die beschreef, maar eigenlijk was Filemon een belichaming van wat wij in hedendaagse taal onze 'innerlijke stem' of 'helder inzicht' noemen. Socrates noemde deze innerlijke geest *daimon*, waarvan ons woord 'demon' is afgeleid, maar wat oorspronkelijk 'voeder' betekende. De Romeinen kennen dit fenomeen als de 'genius'.

Als je leert om op die stem te vertrouwen, hem te horen, te volgen of er zelfs mee te communiceren, zal je er veel beter in slagen om je weg in het leven te vinden. Als we die – in onze voorthollende en overrationele wereld vaak onderdrukte – beelden of gidsen gaan analyseren en begrijpen, kunnen we ons opnieuw aansluiten bij de grote stroom van levendige energie die alles doet bewegen en de wereld vormgeeft. We komen dingen over onszelf te weten, krijgen inzicht, en zo kunnen we onszelf helen, opladen en versterken. Op termijn kunnen we door de symboolanalyse steeds fijner waar-

nemen en evolueren we naar het astrale bewustzijn, de wereld van de sterren en planeten, of het causale bewustzijn, dat is de goddelijke sfeer. Als je die ervaart, voel je dat je met alles verbonden bent en dat alles met jou is verbonden en dan kom je tot het zenprincipe 'alles is alles'. Dat is niet enkel een intellectuele vaststelling, dat is een ervaring.

En dat is precies de kern van de sjamanistische magie: dat heeft niks te maken met hocus pocus, maar met in jezelf duiken en de dingen opnieuw helder zien en verlichting krijgen, letterlijk en figuurlijk.

Zo is het sjamanisme doorheen de eeuwen steeds verbonden geweest met de menselijke evolutie, en met al onze potentialiteiten, die volgens de sjamanistische overlevering niet enkel teruggaan tot de oerknal, de Schepping of de befaamde Big Bang, maar tot ver daarachter. De sjamanen hebben, net als de yogi's en de Tibetaanse lama's, namelijk contact met de causaliteit of het goddelijke en met de sferen daarachter, en daardoor kunnen ze tijdens een sjamanisatie voor zichzelf of voor anderen tot achter de oerknal 'reizen'. Niet fysiek uiteraard, maar in de geest. Dit reizen zonder zich te verplaatsen is typisch voor de sjamaan.

Nogal wat mensen vragen me wat dat dan precies is, die causale sfeer. Wel, voor mij bevindt zich daar de potentialiteit van al het mogelijke, op materieel, psychologisch en spiritueel vlak. Op dat niveau bevinden zich ook de klank- en lichtwezens, de demiurgen die mee het universum creëren, hen die ik tijdens sjamanisaties voor mezelf heb ervaren en als kunstschilder ook jarenlang op doek heb weergegeven.

Je kan de causale sfeer ook vergelijken met de goddelijke toestand of het Boeddha-bewustzijn. Boeddha betekent in het Sanskriet, de oude heilige taal van Voor-Indië, trouwens 'de ontwaakte', en dat is niet toevallig. Die Boeddha-staat van verlichting is dezelfde als de toestand achter de oerknal, het is het contact met de goddelijke vonk, de zelfbewuste energie. Daar streven de sjamanen altijd naar, naar het beleven en versterken van die goddelijke vonk, want dat is het contact met het goddelijke in zichzelf.

Mensen hebben het soms moeilijk om in een god of een ordenend principe te geloven. Dan zeggen ze: ‘Waarom is er dan zoveel misère op de wereld?’ Maar de mens heeft genoeg middelen en verstand gekregen om te handelen en zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen voor wat er op individueel of collectief niveau gebeurt.

In de Talmoed, het belangrijkste religieuze boek van de joden, staat al geschreven: ‘Alles is voorzien, maar vrijheid van handelen is gegeven.’ Dat wil zeggen dat alles vastligt, maar dat de mens wel de vrijheid heeft om te kiezen hóé hij met de dingen omgaat en hoe hij erop reageert.

Het universum bestaat uit een enorme verzameling wetmatigheden. De sjamaan kan reizen tussen hemel en aarde, hij is een bemiddelaar of tussenpersoon die de kennis en de kunde heeft om het contact tussen mensen en geesten te onderhouden. Het is dus de taak van de sjamaan om de universele wetten en mysteries te doorgronden, ze praktisch te vertalen en toe te passen, voor zichzelf en ook voor anderen.

Het ‘reizen zonder zich te verplaatsen’ is een kernbegrip in het sjamanisme. Het is een manier om te reizen in je geest. De bedoeling is om iets te ervaren. Dat kan een bepaalde sfeer of bewustzijnsstaat zijn, of een band met een vorig leven of met een geliefde die ver weg is. Hoofdzakelijk komt het erop neer dat we op zoek gaan naar een trilling in onszelf, onze medemens, de natuur, de kosmos of het universum, en die trilling dan beleven. Je kan reizen in de zeven windrichtingen: naar het noorden, het oosten, het zuiden, het westen, naar het nadir (van boven naar beneden), naar het zenit (van beneden naar boven) en naar het centrum, daar waar de leegte of de stilte is, in het oog van de storm. Die windrichtingen hebben allemaal hun karakteristieke eigenschappen. Reis je bijvoorbeeld naar het zuiden, dan zal je alle fysieke, psychologische en spirituele aspecten ervaren die met het zuiden samenhangen: warmte, het vuur en alle aspecten van de kleur rood. De eerste drie beelden, gevoelens of indrukken die tijdens zo’n reis bij je opkomen, zijn de essentiële; zij geven de structuur aan. Die krachten of archetypische beelden of energieën kan je later altijd opnieuw oproepen als bron

van nieuwe levenskracht, als je je moe of futloos voelt. Er is overigens nog een achtste windrichting, dat is onze verbinding met het buitenaardse.

De sjamaan richt zich voor hij begint te reizen op de noordelijke band om de aarde. Daar is de Poolster, in de sjamanistische traditie van oudsher de poort naar het goddelijke, en zo kan je beelden laten opkomen die daarmee verbonden zijn. Vaak zijn dat herinneringen uit ons genetische verleden, vorige levens, een verleden dat we niet kunnen kennen, maar toch onmiddellijk een gevoel van herkenning of ‘thuiskomen’ oproept. Als er geen herinneringen opkomen, is dat niet erg. Misschien zijn er geen, of ben je er nog niet klaar voor. In elk geval is er één stelregel die ik hanteer: forceer niets. Het is beter dat er niets opkomt dan dat je gebruik gaat maken van je fantasie of je scheppende verbeelding, want de dingen die dan opkomen, zijn meestal niet betrouwbaar.

Er zijn nog twee manieren om te reizen. De eerste is als ‘toerist’. Via een toeristische reis leren we andere landen kennen, zien we andere landschappen, doen we nieuwe ervaringen op en leren we dingen in een ander perspectief te zien. Meestal is een toeristische reis gericht op amusement. De tweede manier is als ‘researcher’ op een studiereis, een reis met een bijzonder doel. Je wil kennis verzamelen. Als je nu reist zonder je te verplaatsen, ga je meestal eerst als toerist, dan als researcher en pas daarna als spiritueel ontdekkingsreiziger.

VAN SHAMASH TOT SJAMAAN

Er wordt vaak gezegd dat het woord ‘sjamaan’ van het Siberisch-Toengoezische woord ‘*saman*’ afstamt. In verscheidene woordenboeken en encyclopedieën zal je inderdaad terugvinden dat een sjamaan ‘een soort tovenaars-priester is bij de nomadische Siberische volksstammen’.

Maar eigenlijk is de oorsprong van het woord ‘sjamaan’ nog ouder en gaat het terug op het Akkadische woord ‘*shamash*’, wat ‘zon’ betekent en de naam is van de Babylonische zonnegod. Voor de volkeren van het Tweestromenland was de zon het opperprincipe, de bron van leven, van vreugde en van verlichting, een visie die

aanwezig is bij de sjamanen van alle tijden. Hun priesters werden ook ‘*shamash*’ genoemd, wat ‘in dienst van het licht’ betekent, want ze waren verbonden met de zonnegod. Shamash was de alwetende god die met zijn wagen langs de hemel trok. Hij gold als de rechter van hemel en aarde en via waarzeggers en Sibillen, de uitverkoren profetessen, vertelde hij de mensen over hun toekomst.

De hindoes hebben het woord *shamash* later overgenomen, bij de Moren duikt het op als *shamach*. Het is ook Shamash die in een van de oudste verhalen van de mensheid, het Soemerische heldendicht *Gilgamesj*, koning Gilgamesj helpt om de duivelse beschermer van het woud, Humbaba, te doden.

De uitspraak van het woord ‘sjamaan’ varieert natuurlijk volgens de tongval van het volk. In andere delen van de wereld kan dat soms een andere naam zijn, maar het heeft steeds dezelfde betekenis: de sjamaan is altijd verbonden met de zon, als bron van leven, vreugde en verlichting. Dat kan ook verlichting op een laag niveau zijn, zoals een goede inval of intelligentie.

Dat is dus wezenlijk voor de sjamaan: hij is met de zon en met het licht verbonden. De *shamash* of sjamaan is ‘hij die het licht – dat is de kennis – in ontvangst neemt en uitstraalt naar zijn omgeving’. Die kennis is niet alleen de kennis van zichzelf, maar ook van zijn medemensen en van alle tastbare en ontastbare dingen.

BIJ DE LAMA’S IN LONDEN

Het sjamanisme dat ik beoefen, heb ik van kindsbeen af beleefd en geleerd van mijn leermeester Tamas Bácsi in Hongarije. Het sjamanisme heeft, naargelang de geografie en cultuur, verschillende gezichten en gebruiken, maar de onderstroom is overal hetzelfde.

Mijn vorm van sjamanisme kadert in de Indo-Europese traditie, maar die inzichten en technieken heb ik aangevuld met wat ik van de Tibetaanse lama’s heb meegekregen in Londen.

Ik belandde bij de lama’s in de lente van 1981. Ik had al een poosje het gevoel dat ik naar Londen moest gaan omdat daar iets bijzonders op me wachtte. Ik heb daar musea bezocht, maar ook kerkhoven zoals Bunhill Fields en verscheidene kerken. Kerken en

kathedralen zijn vaak gebouwd op oude heidense krachtplaatsen en ik wilde die stemming of energie zelf ervaren.

Op een dag liep ik voorbij een rommelwinkeltje in Portobello Road en zag daar in de etalage allerlei Tibetaanse rituele voorwerpen liggen. Er overviel mij een vreemd gevoel van herkenning; er liepen rillingen over mijn lijf en ik had het gevoel dat ik die instrumenten zelf ooit had gehanteerd. De man van de winkel stond in zijn deuropening een sigaret te roken en zag mijn belangstelling. Hij wist er zelf niet zo veel over te vertellen, maar toen ik hem vroeg waar ik meer over deze fascinerende voorwerpen te weten kon komen, raadde hij me een bezoekje aan het Victoria en Albert Museum aan. Toen ik daar een tijd vol bewondering bij de vitrine met Tibetaanse spullen stond, vertelde een man mij dat als die spullen me aanspraken, ik zeker eens een bezoek moest brengen aan een Tibetaanse antiquair die hij kende.

De antiquair bleek een dertiger te zijn die contacten had met een groepje lama's, die om in hun onderhoud te kunnen voorzien allerlei persoonlijke rituele voorwerpen verkochten die ze bij hun vlucht uit Tibet hadden meegenomen.

Hij nam me mee naar een huis waar de Tibetaanse gemeenschap in Londen regelmatig samenkwam om te eten en te drinken. Er kwamen ook Engelsen die geïnteresseerd waren in het lamaïsme en af en toe ook monniken die voordrachten gaven of meditaties leidden. Die laatsten waren de roodkapmonniken van de Karmapa-orde, die ik zo leerde kennen. Oorspronkelijk wilde ik voor twee maanden naar Londen gaan, maar ik ben uiteindelijk vijf maanden met hen blijven optrekken. Ik voelde mij erg op mijn gemak bij die lama's en heb via hen vergeten aspecten van mezelf teruggekregen. Hun invloed heeft er ook voor gezorgd dat ik mijn sjamanisaties heb kunnen verfijnen en als spiritualist de weg ben ingeslagen die ik vandaag nog volg.

Met mijn spaargeld heb ik ook veel van hun antiek en van hun rituele voorwerpen gekocht, zoals klankschalen, schelptrompetten, beelden, Tibetaanse bellen en trommels en gebedskettingen. Ik heb hun wel moeten beloven dat ik die dingen achteraf niet zou doorverkopen aan musea, maar enkel aan mensen die ze gebruiken in hun dagelijkse leven of om te sjamaniseren.